

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TIL VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

FALSAFA
FANI BO'YICHA
SILLABUS

Bilim sohasi: 200 000 – San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi: 230 000 – Tililar
Ta'lim yo'nalishi: 60230700 – Amaliy filologiya

Fan/modul kodi	Fan/modul turi	Ta'lim tili			Ishlab chiqilgan o'quv yili				
F 1204	majburiy	o'zbek			2023/2024				
Semestr	Har bir semestrdaagi fan/modulning nomi	ECTS - Kreditlar	Haftalik dars soatlari			Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)		
			Jami:	ma'ruza	seminar			amaliy laboratoriya	
2	Falsafa	4	4	60	30	30	0	60	120
	Jami:	4	4	60	30	30	0	60	120

Fan maqsadi (FM)

Fanning maqsadi mazkur Sillabus asosida tavsiflanadi. Ushbu fan talabalariga tashkilotlarda personalga (jamoa) rahbarlik qilish amaliy ko'nikmalarini ishlab chiqish uchun nazariy va amaliy asos beradi. Maqsadlar talabalarga quyidagilarni o'rganish imkonini beradi: talabalar dunyoviy, falsafiy va diniy bilimlarni o'rganish asosida, bu bilimlardan ijtimoiy hayotda maqsadli foydalanish va to'g'ri fikrlash mahoratini shakllantirishdan iborat;

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Tarbiya fani (302 KL 36)
2.	Milij g'oya va ma'naviyat asoslari (302 MMA 14)
3.	Tarix (302 ULEYT 15)
4.	Dinshunoslik DIN B204

Ta'lim natijalari (TN)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- dunyo haqidagi eng qadimgi va zamonaviy falsafiy bilimlarni o'rganish asosida professional faoliyatni to'g'ri tashkil etish, ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, davlat siyosatiga dahldorlik tuyg'usini shakllantirish; ijtimoiy jarayonlarni mustaqil tahlil qilish, Qadimgi, O'rta asrlar va Yangi davr G'arb falsafasining asosiy g'oyalari, Sharq falsafasining jamiyat taraqqiyotidagi roli, G'arb falsafasi oqimlarining falsafiy mazmun-mohiyatini, G'arb renessansning mohiyati, uning shakllanishiga o'rta asr Sharq ilm-fani va falsafasining ta'sirini, Yangi va eng yangi davr G'arb falsafasining muhim xususiyatlari bo'yicha *tasavvurga ega bo'lishi*;
- yangi ontologiyaning yo'nalishlari, gen ontologiyasi, bionologiya, tibbiyot ontologiyasining ijtimoiy ahamiyatini, fizik va falsafiy ontologiyaning o'zaro aloqasi va farqlarini, axborotlashtirish jamiyatida texnologiyalardan foydalanishda inson va jamiyat manfaatlarini himoya qilish, tabiiy ontologiyasida biosfera va noosferaning o'zini, ijtimoiy ekologiya, ekologik ta'lim va tarbiya *haqida bilishi va ulardan foydalanishga olishi*;

- internet ijtimoiy tarmoqlarida axborotni tanlash va ulardan foydalanish usullarini egallashi; o'zining kasbiy faoliyatida mustaqil qarorlar qabul qilishi, bakahtavrlarning mos yo'nalishi bo'yicha raqobatchilikka tayyorlikka ega bo'lishi, kibernetizm, kibernetika, kibernetika va tibbiyot

(cyberbullying)ga qarshi markuraviy immuniteti shakllangan bo'lishi, globallashuv va barqaror taraqqiyotning omillarini, korruptsiyaning global ma'naviy inqiroz oqibati ekanligini bilishi, unga qarshi kurashda dahldorlik tuyg'usi shakllangan bo'lishi, ijtimoiy jarayonlarni prognozlashga olish, tana va ruhiy sog'lik, tafakkur xavfsizligini ta'minlash, sog'lom turmush tarziga ro'ya qilish, tanqidiy tafakkur imkoniyatlaridan jamiyat barqarorligini ta'minlash, ijtimoiy nazoratni oshirish va shaxsiy mas'uliyatni oshirish maqsadlarida foydalanish bo'yicha *malaka va ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak*.

Talabalarining kreditlarini olish tartibi

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 31-dekabrda 824-sonli qarori bilan tasdiqlangan "OTMlarda o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida Nizom"ning 15- va 30-bandlariga asosan falsafa fanidan 2 - semestrda 120 soat o'quv yuklamasini o'zlashtirgan, fan dasturi (sillabus)da belgilangan baholash tartibiga ko'ra *ijobiy baholaniib kasbiy kompetensiyalarini yetarli darajada egallagan talabaga 2 - semestrda 4 kredit beriladi*.

Talaba belgilangan *ta'lim olish natijalariga erishga olmagan taqdirda kreditlar berilmaydi*.

Talabalarining bilimni baholash O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirining 2018-yil 9-avgustda 19-2018-son buyrug'i bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim muassasalarida talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risida"gi Nizom talabari asosida belgilanadi.

Talabalar bilimni nazorat qilish va baholash mezonlari

(Assessments) (talaba o'zlashtirishini baholash jadvali va mezonlari)
Falsafa faniga kunduzgi bakahtavrlar ta'lim yo'nalishlarida 30 soat ma'ruza, 30 soat seminar va 60 mustaqil ta'lim ajratilgan. Universitet nizomi bo'yicha bu 120 soat yuklama hajmiga 4 kredit beriladi. Joriy va oraliq nazoratda talaba jami 50 ball to'plashi mumkin. Talaba yakuniy nazoratda esa 50 ball to'playdi.

JN mezonlari:

JN: Talaba seminar mavzu rejasiga tayyorlanib muhokamada qatnasha, har bir mavzu uchun 0,5 ball (30 juttik uchun) va 1 balldan (15 juttik uchun) berib boriladi, jami 15 ball (30*0,5=15 va 15*1=15) to'playdi hamda 5 ball kreativ fikri uchun beriladi. Har bir seminar mashg'ulotida bitta seminar va bitta mustaqil ish mavzusini topshirishi lozim. Sirtqi ta'lim yo'nalishi talabalariga 5 ta mavzu bo'yicha har bir mavzu uchun 4 balldan berib boriladi, jami 20 ball (5*4=20) to'playdi.

JN balllar(20ball) konvertatsiyasi

baho	Ball	o'zlashtirish
"5"	18-20	90-100%
"4"	14-17	70-89,9%
"3"	12-13	60-69,9%
"2"	11	0-59,9%

ON mezonlari (30ball)

ON: Oraliq nazoratni ma'ruza mashg'uloti tugagandan so'ng o'tkaziladi. Oraliq nazoratda talabaga test yoki yozma savollar beriladi.

ON balllar konvertatsiyasi.

baho	Ball	o'zlashtirish
"5"	27-30	90-100%

“4”	21-26	70-89,9%
“3”	18-20	60-69,9%
“2”	17	0-59,9%

YAN mezonni(50ball)

YAN: Yakuniy nazorat test shaklida o'kazilisa, talabga 30 ta test beriladi va har bir to'g'ri javobi uchun 1 ballan beriladi. Jami 30 ball. Agar, Yakuniy nazorat yozma ish shaklida o'kazilisa, talabga 3 ta savol o'tilgan mavzulardan beriladi va har bir yozma savol javobi uchun 10 ball beriladi. Jami 30 ball. Mustaqil ish topshiriqlardagi vazifalarni "og'zaki" yozma yas slaid shaklida himoya qilaadi. Talabning natij madaniyat kreativ fikrlashiga va qo'yilgan topshiriqqa mustaqil yondoshuviga qarab 20 ball beriladi. Mustaqil ta'limdan jami 20 ball to'playdi.

YAN ballr konvertatsiyasi

Baho	Ball	o'zlashtirish
“5” baho	45-50	90-100%
“4” baho	35-44	70-89,9%
“3” baho	30-34	60-69,9%
“2” baho	29	0-59,9%

1-Izoh: O'ROO MTVning 2018 yil 9-avgustidagi 19-2018-son buyruqi (OTM talabalar bilimni nazorat qilish va baholash tizimi to'g'risidagi nizom) **1-jadvali** (baholashni "5" baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'tkazish jadvali) **2- jadval** (Oliy ta'lim talabalar o'zlashtirishini baholash tizimlarini qiyosiy taqqoslash jadvali O'zbekiston tizimi) asosan konvertatsiya qilinadi.

2-izoh: VMining 2020 yil 31 dekabrda 824-sonli (OTM ta'lim jarayonini tashkil etish bilan bog'liq tizimni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida) qarori **1-Ilovasi** (OTM o'quv jarayoniga kredit-modul tizimini joriy etish tartibi to'g'risida nizom) ning 1-bob 1-4 bandi, 4-bob 11-14 bandi, 6-bob 29-30-31 bandi, 8-bob 41 bandiga muvofiq kredit beriladi.

Talabani oraliq nazorat turi bo'yicha baholashda, uning o'quv mashg'ulotlari davomida olgan baholari inobatga olinadi.

Nazoratlarining o'tkazilishi muddatlari maydon o'quv yilida tasdiqlangan o'quv jarayoni jadvali asosida tashkil etiladi.

Talabalar o'zlashtirishini baholash tizimlarini qiyosiy taqqoslash

JADVALI

“5” baholik tizimi	Yevropa kredit transfer tizimi (ESTS-European Credit Transfer System)	“100” ballik shkala (%)
“5” (a lo)	“A”	90 — 100
“4” (yaxshi)	“B”	70 — 89,9
“3” (qoniqarli)	“C”	60 — 69,9
	“D”	
	“E”	
“2” (qoniqsiz)	“FX”	
	“F”	0 — 59,9

Ma'ruza mashg'ulotlarining soatlar bo'yicha taqsimlanishi:

Faan mazmuni		Soat
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) (2-semestr)		30
1-MODUL. FALSIFA (PHILOSOPHIA)		
M1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli	2
M2	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharh falsafasi	2
M3	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: O'arb falsafasi	2
M4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi	2
M5	Bilish falsafasi (gnoseologiya)	2
M6	Mantiq	2
M7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosasi.	2
M8	Jamiyat falsafasi	2
M9	Inson falsafasi (Falsafiy antropologiya)	2
M10	Qadriyatlar falsafasi (aksiologiya)	2
2-MODUL. AXLOQ VA NAPOSAT FALSAFASI KORRUPTSIYA - HOZIRGI ZAMON GLOBAL MUAMMOSI SIFATIDA		
M11	Axloq falsafasi (Etika)	2
M12	Nafosat falsafasi (Estetika)	2
M13	Globallashtiruv va bargaror taraqqiyot falsafasi	2
M14	Korruptsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi	2
M15	O'zbekistonning korruptsiyaga qarshi kurash siyosati	2
Mashg'ulotlar shakli: seminar mashg'ulot (A) (2-semestr) (list of seminar topics)		30
A1	Falsafa va uning jamiyat hayotidagi roli	2
A2	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: Sharh falsafasi	2
A3	Falsafiy tafakkur taraqqiyot bosqichlari: O'arb falsafasi	2
A4	Borliq (ontologiya) va rivojlanish falsafasi	2
A5	Bilish falsafasi (gnoseologiya)	2
A6	Mantiq	2
A7	Tafakkur shakllari: tushuncha, hukm va xulosasi.	2
A8	Jamiyat falsafasi	2
A9	Inson falsafasi (Falsafiy antropologiya)	2
A10	Qadriyatlar falsafasi (aksiologiya)	2
A11	Axloq falsafasi (Etika)	2
A12	Nafosat falsafasi (Estetika)	2
A13	Globallashtiruv va bargaror taraqqiyot falsafasi	2
A14	Korruptsiyaga qarshi kurashning jahon tajribasi	2
A15	O'zbekistonning korruptsiyaga qarshi kurash siyosati	2

MUSTAQIL TA'LIM VA MUSTAQIL ISHLAR
(Independent study and independent work)

T/r	Mustaqil ta'lim (MIT) (2-semestr) Mazzular nomi	Shakli	s/h
1	Dunyogazashning mohiyati, tuzilishi va asosiy funktsiyalari.	Og'zaki	2
2	Qadimgi Sharqda asotiriy tasavvurlar va falsafiy bilimlarning paydo bo'lishi.	Yozma	2
3	Ilk o'ra asr Sharq falsafasi va uyg'onish davri.	Slaid	2
4	O'ra asr Sharq falsafasi va uyg'onish davri xususiyatlari.	Og'zaki	2
5	Yangi davr Sharq tasavvuri.	Yozma	2
6	Falsafa va tabiiy ilmiy fanlarda borliqning mohiyatiga oid konsepsiyalar.	Slaid	2

7	Rivojlanishning umumiy qonmlari va kategoriyalari.	Og'zaki	2
8	Hissiy, empirik, nazariy, mantiqiy, intuitiv, bilish darajalarining o'zaro aloqasi va farqi.	Yozma	2
9	Jamiyat taraqqiyotida tarixning mazmuni, yo'nalishlari va konsepsiyalari.	Slaid	2
10	Omamviy madaniyatning shakllanish tarixi va uning turlari: aksilomadaniyat, submadaniyat, populyar madaniyat, ekran madaniyat.	Og'zaki	2
11	Insonni tushinishga dualizm va monizm nuqtai nazaridan yondashuv.	Yozma	2
12	Qadriyat tushunchasining ma'nosi va uning umumiy tavsifi.	Slaid	2
13	Qadriyat nazariyasining shakllanish tarixi.	Og'zaki	2
14	Ehtikaning mohiyati va ahamiyati.	Yozma	2
15	Zamonaviy axloqiy tarbiyada kosmopolitizmga moyillik.	Slaid	2
16	Siyosatda professional etika va yangi axloq siyosati.	Og'zaki	2
17	Olamiy virtual va vizual estetik idrok etishning farqlari.	Yozma	2
18	Globallashuv, globalistika va barqaror taraqqiyot jarayonlarining mohiyati.	Slaid	2
19	Barqaror taraqqiyotni ta'minlashda globallashuvning jiboy va salbiy yo'nalishlari.	Og'zaki	2
20	Global madammolarning mezonlari va darajalari.	Yozma	2
21	Pandemiya - XXI asrning global muammasi va uning oqibatlari.	Slaid	2
22	Korupsiyaga qarshi kurash bo'yicha xalqaro qonmlar va qarorlarning O'zbekistonda ratifikatsiya qilishning ahamiyati, iqtisodiy-siyosiy va ijtimoiy-huquqiy mexanizmlari.	Og'zaki	2
23	Mantiq tafakkur shakllari va qonmlarini o'rganuvchi fan sohasi sifatida.	Yozma	2
24	Tafakkurning mantiqiy shakllari va qonmlari.	Slaid	2
25	Tushuncha - predmetlarning umumiy, muhim belgilarini aks ettiruvchi mantiqiy shakl	Og'zaki	2
26	Tushunchalarni bo'lishning maqsadi va tuzilishi.	Yozma	2
27	Xulosa chiqarishning umumiy mantiqiy tavsifi.	Slaid	2
28	Dalillash va ishonch-etiqodning shakllanish jarayoni.	Og'zaki	2
29	O'zbekiston respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" kitobida rivojlanish modeli va Uchinchii renessans tushunchalari	Yozma	2
30	Amaliy loyihalari: "Mening oilam - mening baxtim"; "Ustozim - hayotim chirog'i"; "Mening mahallam - mening faxrim"; "Mahallamning olim va ziyoi insonlari"; "Mening hayot falsafam"	Slaid	2
	Jami		60

Aсосiy adabiyotlar

1. Davronov Z., Shermuhamedova N., Qahharova M., Nurmatova M., Husanov B., Sulonova A. Falsafa. – Toshkent: TMU, 2019
2. Madaeva Sh., Shermuhamedova N. va boshqalar. Falsafa – o'quv qo'llanmasi. – Toshkent: 2019
3. Muhammadiyeva L.A. L.A. Abdulla Sher, Shodimetova G. Axloq falsafasi. – Toshkent: Vneshinvestprom, 2023
4. Saifrazov I., Muxitov A., Sultanov T., Usmonov F. Falsafa. Darslik. – T.: Innovastion rivojlanish nashriyot – matbaa uyi, 2021. –424 b.
5. Саифразов И.С., Абулдулаханова Г.С., Эрнатаров Д.З. Философия (Логика, Этика, Эстетика). Учебное пособие для высших учебных заведений. ЛАМБЕРТ Академик Publishing RU. 2019. –134 стр.
6. Shermuhamedova N. Falsafa. – Toshkent: Idris Abdurajuf Nashr, 2021. 667-b

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot, yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga

1. ko'taramiz. T. I. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson ma'naviatlari ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yiliga bog'ishlangan tantanali marosimidaagi ma'ruza. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Muhammadiyeva L.A. Davlat xizmatchisi etkasi va inidigi. – Toshkent: Universitet, 2017.
4. Rumiy J. Yeti majlis. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019
5. Rumiy J. Masnaviy. 40 p'oyuqda sharc. – Toshkent: Navruz, 2019
6. Uzbekistonning korruptsiyaga qarshi strategiyasi / Alisher B., Mustafarov A., Hovop T. va bosh. / Ushbu kuzlinda. – Toshkent: TUDU, 2022. –3206.
7. Исконли Санфаразлов. Ягни Ўзбекистон:инсон калри улугчилигани юрт.-Т.;ИЛИМ ЗИЕ-ЗАКОВАТ" МТДЖ, 2023. -209 б.
8. O'zbekiston falsafasi tarixi. Aliqulov X. mas'ul muharrir, mualliflar jamoasi. -Toshkent: Noshir, 2013
9. Sharipov M. Mantiq. – Toshkent: 2003
10. Shermuhamedova N.A. Gnozeologiya-bilish nazariyasi. –Toshkent: Noshir, 2009
11. Shermuhamedova N.A. Berliq va rivojlanish falsafasi. –Toshkent: Noshir, 2018
12. Shermuhamedova N.A. Inson falsafasi. –Toshkent: Innovatsiya-Ziyo 2021
13. Shermuhamedova N.A. Falsafa –Toshkent: Idris Abdurajuf nashr, 2021. 633 b.
14. Shermuhamedova N.A. Korupsiyaning sabablari va shakllari//Falsafa va hayot 2019, № B. 30-55.
15. K. S. Guttenplan. J.Hornsbry. C. Janaway. Reading philosophy. Blackwell Publishers Ltd. UK. 2003. R – 341.

Axborot manbalari

1. www.ziyoue1.uz
2. www.edu.uz
3. www.google.uz
4. www.gov.uz

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Muallif:	Alyar Buranov, Jitimoiy-gumanitar fanlar katedrasi katta o'qituvchisi
E-mail:	musammfikobilar@gmail.com
Tashkilot:	Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, Jitimoiy-gumanitar fanlar katedrasi
Taqrizchilar:	Sattorov V.N. (imzo) Jitimoiy-gumanitar fanlar katedrasi dotsenti, F.t.n.; Musayev M.T. (imzo) Respublika Ma'naviyat va ma'rifat markazi huzuridagi Jitimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti bo'lim boshlig'i, siyosiy fanlari doktori (DSc)

Falsafa fani syllabusini Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti O'quv-uslubiy kengashining 2023 yil "___"avgustidagi yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Falsafa fanidan ishchi o'quv dasturi (syllabus) Jitimoiy-gumanitar fanlar katedrasining 2023 yil ___avgustidagi 1-son yig'ilishida muhokama qilingan va ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqaruv boshlig'i:

Fakultet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchi:

V. Nazarov

B. Elov

I. Aslonov

A. Buranov

Alisher Navoiy

[Signature]

A. Buranov